

EUROOPA KOHTU OTSUS (esimene koda)

21. veebruar 2013(*)

Elukindlustus otsekindlustuse vormis – Kindlustuslepinguid puudutav iga-aastane maks – Direktiiv 2002/83/EÜ – Artikli 1 lõike 1 punkt g ja artikkel 50 – Mõiste „kohustuse liikmesriik” – Madalmaades asuv kindlustusselts – Kindlustusvõtja, kes on sõlminud kindlustuslepingu Madalmaades ja on pärast lepingu sõlmimist asunud alaliselt elama Belgiasse – Teenuste osutamise vabadus

Kohtuasjas C-243/11,

mille ese on ELTL artikli 267 alusel Rechtbank van eerste aanleg te Brussel'i (Belgia) 6. mai 2011. aasta otsusega esitatud eelotsusetaotlus, mis saabus Euroopa Kohtusse 20. mail 2011, menetluses

RVS Levensverzekeringen NV

versus

Belgische Staat,

EUROOPA KOHUS (esimene koda),

koosseisus: koja president A. Tizzano, kohtunikud A. Borg Barthet, M. Ilešič, E. Levits (ettekandja) ja J.-J. Kasel,

kohtujurist: J. Kokott,

kohtusekretär: vanemametnik M. Ferreira,

arvestades kirjalikus menetluses ja 14. juuni 2012. aasta kohtuistungil esitatut,

arvestades seisukohti, mille esitasid:

- RVS Levensverzekeringen NV, esindajad: *advocaat* S. Lodewijckx ja *advocaat* A. Claes,
- Belgia valitsus, esindajad: M. Jacobs ja J. C. Halleux,
- Eesti valitsus, esindaja: M. Linntam,
- Austria valitsus, esindaja: C. Pesendorfer,
- Euroopa Komisjon, esindajad: N. Yerrell, K.-P. Wojcik ja F. Wilman,

olles 6. septembri 2012. aasta kohtuistungil ära kuulanud kohtujuristi ettepaneku,

on teinud järgmise

otsuse

1 Eelotsusetaotlus käsitleb Euroopa Parlamendi ja nõukogu 5. novembri 2002. aasta direktiivi

2002/83/EÜ elukindlustuse kohta (EÜT L 345, lk 1; ELT eriväljaanne 06/06, lk 3) artikli 1 lõike 1 punkti g ja artikli 50 ning ELTL artiklite 49 ja 56 tõlgendamist.

2 See eelotsusetaotlus on esitatud RVS Levensverzekeringen NV (edaspidi „RVS”) ja Belgia riigi vahelises kohtuvaidluses elukindlustuslepingutelt võetava iga- aastase maksu tasumise üle.

Õiguslik raamistik

Liidu õigus

3 Euroopa Parlamendi ja nõukogu 25. novembri 2009. aasta direktiiviga 2009/138/EÜ kindlustus- ja edasikindlustustegevuse alustamise ja jätkamise kohta (Solventsus II) (ELT L 335, lk 1) tunnistati direktiiv 2002/83 alates 1. novembrist 2012 kehtetuks. Põhikohtuasjale kohaldub siiski direktiiv 2002/83.

4 Direktiivi 2002/83 põhjendus 3 on sõnastatud järgmiselt:

„On vaja välja kujundada otsese elukindlustuse valdkonnas siseturg nii asutamisõigust kui ka teenuste osutamise vabadust silmas pidades, et hõlbustada ühenduses asuva peakontoriga kindlustusseltsidel täita oma kohustusi ühenduse piires ja võimaldada kindlustusvõtjatel pöörduda peale oma riigis asuvate kindlustajate ka nende kindlustajate poole, kelle peakontor on ühenduses ja kes asuvad teistes liikmesriikides.” [On vaja välja kujundada otsesekindlustuse vormis elukindlustuse valdkonnas siseturg nii asutamisõigust kui ka teenuste osutamise vabadust silmas pidades, et hõlbustada kindlustusseltsidel, mille registrijärgne asukoht on ühenduses, katta oma kohustusi ühenduse piires ja võimaldada kindlustusvõtjatel pöörduda peale oma riigis asuvate kindlustusandjate ka nende kindlustusandjate poole, kelle registrijärgne asukoht on ühenduses ja kes asuvad teistes liikmesriikides.] [täpsustatud tõlge]

5 Nimetatud direktiivi põhjendus 13 näeb ette järgmist:

„Praktilistel põhjustel on soovitatav määratleda teenuste osutamine, võttes arvesse nii kindlustaja asukohta kui kohustuse täitmise kohta. Seetõttu tuleks määratleda ka kohustus [...]” [Praktilistel põhjustel on soovitatav määratleda teenuste osutamine, võttes arvesse nii kindlustusandja tegevuskohta kui kohustuse katmise kohta. Seetõttu tuleks määratleda ka kohustus.] [täpsustatud tõlge]

6 Direktiivi 2002/83 põhjendus 55 sätestab:

„Mõned liikmesriigid ei kohalda elukindlustustehingute suhtes ühtki kaudse maksustamise liiki, enamik aga kohaldab erimakse ja muid kindlustusmaksuid. Kõnealuste maksude ja maksete struktuur ja määrad on neid kohaldavates liikmesriikides erinevad. On soovitatav vältida olemasolevatest erinevustest põhjustatud liikmesriikidevahelisi konkurentsimoonutusi elukindlustusteenuste valdkonnas. Kuni edasise ühtlustamiseni heastab sellise probleemi usutavasti kohustuse liikmesriigi sätestatud maksusüsteemide ja muude maksevormide kohaldamine ning liikmesriigid peavad kehtestama selliste maksude ja maksete kogumise korra.” [Mõned liikmesriigid ei kohalda kindlustuslepingute suhtes ühtki kaudset maksu, enamik aga kohaldab erimakse ja muid lõive. Kõnealuste maksude ja lõivude struktuur ja määrad on neid kohaldavates liikmesriikides oluliselt erinevad. On soovitatav vältida olemasolevatest erinevustest põhjustatud liikmesriikidevahelisi konkurentsimoonutusi kindlustusteenuste valdkonnas. Kuni edasise ühtlustamiseni heastab sellise probleemi usutavasti kohustuse liikmesriigi sätestatud maksusüsteemi ja muude lõivude kohaldamine ning liikmesriigid peavad kehtestama selliste maksude ja lõivude sissenõudmise korra.] [täpsustatud tõlge]

7 Nimetatud direktiivi artikli 1 lõige 1 sätestab:

„Käesolevas direktiivis kasutatakse järgmisi mõisteid:

[...]

d) *kohustus* – kohustus, mida väljendab üks artiklis 2 nimetatud kindlustusliik või -tegevus;

[...]

g) *kohustuse liikmesriik* – liikmesriik, kus on kindlustusvõtja alaline elukoht või juhul kui kindlustusvõtja on juriidiline isik, liikmesriik, kus asub selle kindlustusvõtja lepingus käsitletav üksus; [*kohustuse liikmesriik* – liikmesriik, kus on kindlustusvõtja alaline elukoht või juhul kui kindlustusvõtja on juriidiline isik, liikmesriik, kus asub selle kindlustusvõtja lepingus käsitletav tegevuskoht;] [täpsustatud tõlge]

h) *teenuste osutamise liikmesriik* – kohustuse liikmesriik, kui kohustuse täidab teises liikmesriigis asuv elukindlustusselts või selle filiaal; [*teenuste osutamise liikmesriik* – kohustuse liikmesriik, kui kohustuse katab teises liikmesriigis asuv kindlustusselts või selle filiaal;] [täpsustatud tõlge]

[...]”.

8 Nimetatud direktiivi artikkel 32 näeb ette:

„1. Käesolevas direktiivis nimetatud tegevusega seotud lepingute suhtes kohaldatakse kohustuse liikmesriigi õigust. Kui selle liikmesriigi õigus seda lubab, võivad pooled valida teise riigi õiguse.

2. Kui kindlustusvõtja on füüsiline isik ja tema alaline elukoht on teises liikmesriigis kui liikmesriik, mille kodanik ta on, võivad pooled valida selle liikmesriigi õiguse, mille kodanik ta on.

[...]”.

9 Direktiivi 2002/83 artikkel 36 „Teave kindlustusvõtjatele” näeb ette:

„1. Enne elukindlustuslepingu sõlmimist tuleb kindlustusvõtjale teatavaks teha vähemalt III lisa punktis A loetletud teave.

2. Kindlustusvõtjale teatatakse kogu lepingu kestuse vältel kõigist III lisa punktis B loetletud teabe muutustest.

[...]”.

10 Nimetatud direktiivi artikkel 41 „Teenuste osutamise vabadus: eelnev teatamine päritoluliikmesriigile” on sõnastatud nii:

„Elukindlustusselts, kes kavatseb esimest korda tegutseda ühes või mitmes liikmesriigis teenuste osutamise vabaduse alusel, teatab sellest kõigepealt päritoluliikmesriigi pädevatele asutustele, näidates nende kohustuste laadi, mida ta kavatseb katta.”

11 Direktiivi 2002/83 IV jaotises „Asutamiseõiguse ja teenuste osutamise vabadusega seotud sätted” olev artikkel 50 „Kindlustusmaksete pealt võetavad maksud” näeb ette:

„1. Ilma et see piiraks kogu edasist kooskõlastamist [mõiste „kooskõlastamine” asemel on edaspidi kasutatud täpsemat vastet „ühtlustamine”], kohaldatakse iga elukindlustuslepingu suhtes ainult kohustuse liikmesriigi elukindlustusmaksete kaudseid makse ja maksutaolisi lõivusid [...]

2. Vastavalt artiklile 32 lepingu suhtes kohaldatav õigus ei mõjuta kohaldatavat maksukorraldust [mõiste „maksukorraldus” asemel on edaspidi kasutatud täpsemat vastet „maksusüsteem”].

3. Kuni edaspidise kooskõlastamiseni kohaldab iga liikmesriik tema territooriumil kohustusi võtvate elukindlustusseltside suhtes [lõike 1] alusel nõutavate kaudsete maksude ja maksutaoliste lõivude maksmise tagamiseks oma siseriiklikke õigusnorme.” [täpsustatud tõlge]

Belgia õigus

12 Mitmesuguste maksude ja lõivude seadustiku (Code des droits et taxes divers; edaspidi „CDTD”) artikkel 173 sätestab:

„Kindlustuslepingutelt tuleb tasuda iga-aastast maksu, kui kindlustuslepingu esemeks olev risk asub Belgias.

Kindlustuslepingu risk loetakse Belgias asuvaks, kui kindlustusvõtja alaline elukoht on Belgias, või kui kindlustusvõtja on juriidiline isik, kui selle juriidilise isiku, kelle suhtes leping on sõlmitud, tegevuskoht on Belgias.

[...]

Tegevuskoht teise lõigu tähenduses on juriidilise isiku peamine tegevuskoht ja selle juriidilise isiku mis tahes alaline kohalolek vormist sõltumata.”

13 CDTD artikkel 175/3 näeb ette:

„Füüsiliste isikute sõlmitud elukindlustuslepingutelt, ka investeerimisriskiga elukindlustuslepingutelt, ja elurendis- või tähtajalistelt rendislepingutelt tasumisele kuuluvat maksu vähendatakse 1,10 protsendile.

Elukindlustus on isikukindlustus, mille puhul makstakse kindlasummaline hüvitis ja kindlustusjuhtum on piiritletud isiku elueaga.”

14 CDTD artikkel 176/1 sätestab, et tasumisele kuuluv maks arvutatakse kindlustusmaksete, isiklike maksete ja tööandja maksete kogusumma alusel, millele lisanduvad muud tasud ja mida kas kindlustusvõtjad või nendega seotud isikud ja nende tööandjad peavad maksustamisaasta jooksul maksma või mis nende eest kinni peetakse.

Põhikohtuasi ja eelotsuse küsimused

15 RVS on Madalmaade kindlusselts, mille peamine tegevuskoht ei ole Belgias, tal ei ole seal peamist tegevuskohta, esindust, filiaali, esindajat ega alalist tegutsemiskohta. RVS sõlmis elukindlustuslepingud teatud isikutega, kes kindlustuslepingu allkirjastamise päeval elasid Madalmaades, kuid kes hiljem asusid elama Belgiasse.

16 RVS-i ja Belgia maksuhalduri vahel on vaidlus selle üle, kas alates 1. jaanuarist 2006 kehtestatud, iga-aastast 1,10-protsendist maksu füüsiliste isikutega sõlmitud kindlustuslepingutelt tuleb maksta ka neilt elukindlustuslepingutelt, mille on sõlminud Madalmaades asuv

kindlustusandaja, kellel puudub tegevuskoht Belgias, juhul kui kindlustuslepingu allkirjastamise päeval elas kindlustusvõtja Madalmaades, kuid asus hiljem elama Belgiasse.

17 Pärast konsulteerimist Belgia riigiga esitas RVS 29. jaanuaril 2009 „reservatsiooniga” maksudeklaratsiooni 2006.–2007. aasta eest kindlustuslepingutelt võetava iga-aastase maksu kohta, milles ta deklareeris, et 2006. aastal oli kindlustusmaksete summa 801 178 eurot ja 2007. aastal 702 636 eurot. Seejärel määras Belgia maksuamet RVS poolt 2006. maksustamisaasta eest tasutavaks maksusummaks 8813 eurot ja 2007. maksustamisaasta eest 7729 eurot, mille RVS tasus 4. veebruaril 2009, kuid endiselt reservatsiooniga.

18 Leides, et tal puudub kõnealuse maksu tasumise kohustus, esitas RVS 16. juunil 2009 maksuametile tagastusnõuded, mille maksuamet põhjendamatusse tõttu 1. septembri 2009. aasta otsusega tagasi lükkas.

19 RVS esitas 30. aprillil 2010 kõnealuse 1. septembri 2009. aasta otsuse peale hagi eelotsusetaotluse esitanud kohtule.

20 Nimetatud kohtus on poolte vahel vaidlus selle üle, kuidas tuleb tõlgendada direktiivi 2002/83 artikli 1 lõike 1 punkti g ja artiklit 50 eelkõige seoses sellega, kas kindlustusvõtja alaline elukoht tuleb määratleda kohustuse võtmise kuupäeva seisuga või kindlustusmakse tasumise kuupäeva seisuga.

21 Nendel tingimustel otsustas Rechtbank van eerste aanleg te Brussel menetluse peatada ja esitada Euroopa Kohtule järgmised eelotsuse küsimused:

„1. Kas [...] direktiivi 2002/83 [...] artiklit 50 [...] tuleb tõlgendada nii, et, sellega on vastuolus selliste siseriiklike õigusnormidega, nagu [CDTD] artikkel 173 ja artikkel 175/3, mille kohaselt tuleb kindlustuslepingutelt (sealhulgas elukindlustuslepingutelt) tasuda iga-aastast maksu, kui risk asub Belgias, see tähendab siis, kui kindlustusvõtja alaline elukoht on Belgias, või juhul kui kindlustusvõtja on juriidiline isik, asub tema lepingus käsitletav tegevuskoht Belgias, jättes seejuures arvestamata kindlustusvõtja elu- või asukohaga lepingu sõlmimise ajal?

2. Kas [ELTL] artiklitest 49 ja 56 tulenevate ühenduse õiguse põhimõtetega isikute ja teenuste vaba liikumise takistuste kõrvaldamise kohta ühenduse liikmesriikide vahel on vastuolus sellised õigusnormid nagu [CDTD] artikkel 173 ja artikkel 175/3, mille kohaselt tuleb kindlustuslepingutelt (sealhulgas elukindlustuslepingutelt) tasuda iga-aastast maksu, kui risk asub Belgias, see tähendab siis, kui kindlustusvõtja alaline elukoht on Belgias, või juhul kui kindlustusvõtja on juriidiline isik, asub tema lepingus käsitletav tegevuskoht Belgias, jättes seejuures arvestamata kindlustusvõtja elu- või asukohaga lepingu sõlmimise ajal?”

Eelotsuse küsimused

Esimene küsimus

22 Esimese küsimusega soovib eelotsusetaotluse esitanud kohus sisuliselt teada saada, kas direktiivi 2002/83 artiklit 50 tuleb tõlgendada nii, et sellega on vastuolus, kui liikmesriik võtab kaudset maksu elukindlustusmaksetelt, mida tasub füüsilisest isikust kindlustusvõtja, kelle alaline elukoht on asjaomases liikmesriigis, juhul kui kindlustusleping sõlmiti teises liikmesriigis, kus oli selle kindlustusvõtja alaline elukoht kindlustuslepingu sõlmimise ajal.

23 Väljakujunenud kohtupraktika kohaselt tuleb liidu õiguse sätte tõlgendamisel arvestada mitte üksnes selle sõnastust, vaid ka konteksti ning selle õigusakti eesmärke, mille osaks säte on (vt eelkõige 17. novembri 1983. aasta otsus kohtuasjas 292/82: Merck, EKL 1983, lk 3781, punkt 12;

14. juuni 2001. aasta otsus kohtuasjas C-191/99: Kvaerner, EKL 2001, lk I-4447, punkt 30; 1. märtsi 2007. aasta otsus kohtuasjas C-34/05: Schouten, EKL 2007, lk I-1687, punkt 25, ja 19. juuli 2012. aasta otsus kohtuasjas C-112/11: ebookers.com Deutschland, punkt 12).
- 24 Nagu ilmneb direktiivi 2002/83 põhjendusest 3, tingis selle vastuvõtmise vajadus kujundada otskindlustuse vormis elukindlustuse valdkonnas välja siseturg nii asutamisõigust kui ka teenuste osutamise vabadust silmas pidades, et hõlbustada kindlustusandjatel, kelle registrijärgne asukoht on liidus, katta oma kohustusi liidu piires ja võimaldada kindlustusvõtjatel pöörduda peale oma riigis asuvate kindlustusandjate ka sellise kindlustusandja poole, kelle registrijärgne asukoht on liidus ja kes asub teises liikmesriigis.
- 25 Kuna elukindlustuslepingute kaudset maksustamist ei ole käesoleval ajal liidu tasemel ühtlustatud, siis – nagu on ka tõdetud direktiivi 2002/83 põhjenduses 55 – ei kohalda teatavad liikmesriigid kindlustuslepingute suhtes üldse kaudseid makse, samas kui mõned kohaldavad erimakse ja muid lõive, mille struktuur ja määrad erinevad oluliselt.
- 26 Samast põhjendusest selgub, et direktiivi 2002/83 kehtestamisega soovis liidu seadusandja vältida olemasolevatest erinevustest põhjustatud liikmesriikidevahelisi konkurentsimoonutusid kindlustusteenuste valdkonnas ja leidis, et kuni edasise ühtlustamiseni heastab sellise probleemi usutavasti kohustuse liikmesriigi sätestatud maksusüsteemi ja muude lõivude kohaldamine.
- 27 Seega näeb direktiivi 2002/83 IV jaotises asuv ning asutamisõiguse ja teenuste osutamise vabadusega seotud sätted sisaldav artikkel 50 lõige 1 ette, et ilma kogu edasist ühtlustamist piiramata kohaldatakse iga elukindlustuslepingu suhtes ainult kohustuse liikmesriigi elukindlustusmaksete kaudseid makse ja maksutaolisi lõivusid. Selle direktiivi artikli 1 lõike 1 punkt g defineerib kohustuse liikmesriigi kui liikmesriigi, kus on füüsilisest isikust kindlustusvõtja alaline elukoht.
- 28 Sellega seoses leiavad RVS ja Eesti valitsus sisuliselt, et direktiivi 2002/83 artikli 50 lõiget 1 koostoides selle direktiivi artikli 1 lõike 1 punktiga g tuleb tõlgendada nii, et kohustuse liikmesriik on see liikmesriik, kus on kindlustusvõtja alaline elukoht elukindlustuslepingu sõlmimise päeval, ja et kohustuse liikmesriik jääb samaks, kui see kindlustusvõtja asub alaliselt elama teise liikmesriiki ning ei lõpeta kindlustuslepingut. Seega kaitsevad nad sellises olukorras termini „kohustuse liikmesriik” nende endi sõnul „staatilist” tõlgendust.
- 29 Belgia valitsus ja Austria valitsus ning Euroopa Komisjon leiavad seevastu, et kohustuse liikmesriik on määratletud selle kindlustusmakse tasumise päeva seisuga, mida maksustatakse. Nimetatud valitsused ja komisjon toetavad kõnealuse termini nende sõnul „dünaamilist” tõlgendust.
- 30 Kõigepealt tuleb selle kohta märkida, et direktiivi 2002/83 artikli 1 lõike 1 punktis g, milles sisaldub mõiste „kohustuse liikmesriik” määratlus selle direktiivi tähenduses, ei ole määratletud tähtpäeva, mille seisuga kindlaks määrata kindlustusvõtja alaline elukoht, ning ei ole ka täpsustatud, kas kindlustusvõtja alalise elukohaga seonduvate faktiliste asjaolude muutused elukindlustuslepingu kehtivuse ajal võivad mõjutada kohustuse liikmesriigi määratlust.
- 31 Samuti ei täpsusta direktiivi 2002/83 artikli 50 lõige 1, et kindlustuslepingu sõlmimise ajal tuleb arvestada kindlustusvõtja alalist elukohta kindlustuslepingu sõlmimise päeval, ega näe ette mingit muud ühte konkreetset tähtpäeva, mis on asjakohane selle liikmesriigi kindlaksmääramiseks, kes on kogu asjaomase kindlustuslepingu kehtivusaja jooksul pädev kohaldama kindlustuslepingu suhtes kaudseid makse ja maksutaolisi lõivusid sõltumata sellest, et kindlustuslepingu kehtivuse ajal kindlustusvõtja alaline elukoht ehk muutub.

32 Tegelikult saab direktiivi 2002/83 artikli 50 lõike 1, koostoimes selle direktiivi artikli 1 lõike punktiga g, sõnastuse analüüsimise tulemusel tuvastada ainult selle, et kindlustusvõtja alaline elukoht on asjakohane kriteerium, määramaks kindlaks liikmesriiki, kes on pädev kohaldama kindlustuslepingu suhtes kindlustusmaksetelt tasutavaid kaudseid makse ja maksutaolisi lõivusid.

33 Aga nagu on põhjendatult märkinud komisjon, on kindlustusvõtja alaline elukoht oma olemusest tulenevalt siiski selline kriteerium, mis võib muutuda ja seda eriti pikaajalise lepingu vältel, nagu seda on elukindlustusleping.

34 Järelikult räägib sellise kriteeriumi valik ning samuti direktiivi 2002/83 artikli 50 lõikes 1 viite puudumine alalisele elukohale kindlustuslepingu allkirjastamise kuupäeva või mõne muu konkreetse päeva seisuga kõnealuse sätte „dünaamilise” tõlgenduse kasuks.

35 Järgmiseks tuleb direktiivi 2002/83 üldist ülesehitust arvestades esiteks tõdeda, et selle direktiivi artikli 50 lõike 3 analüüsist tuleneb, et maksustamiseks pädev liikmesriik kohaldab oma siseriiklikke õigusnorme, mis käsitlevad meetmeid, mille eesmärk on tagada asjaomaste kaudsete maksude ja lõivude maksmine. Siiski ei ole selle sätte põhjal võimalik järeldada, mis viisil see pädev liikmesriik tuleb määratleda.

36 Vastupidi RVS väitele ei võimalda tegelikult see, et selle sätte teatavates keeleversioonides – nagu näiteks prantsuskeelne ja hollandikeelne versioon – on nende ettevõtjate määratlemiseks, kelle suhtes pädev liikmesriik kõnealuseid meetmeid kohaldab, kasutatud sõnastust „tema territooriumil kohustusi võtvad elukindlustusseltsid”, teha järeldust, et maksustamispädevus määratletakse kindlustuslepingu allkirjastamise päeva seisuga.

37 Lisaks asjaolule, et nimetatud keeleversioonide sõnastus võib anda alust erinevatele tõlgendustele, kuna see võib käia nii kindlustuslepingu allkirjastamise kohta kui ka kohustuste asukoha kohta, nagu on märkinud kohtujurist oma ettepaneku punktis 40, räägivad RVS pakutava tõlgenduse vastu teised keeleversioonid, näiteks ingliskeelne versioon. Selles keeleversioonis, mis selgelt käib ettevõtjate kohta, kes katavad konkreetsetes liikmesriigis asuvaid kohustusi, puudub mis tahes viide kindlustuslepingu sõlmimisele või allkirjastamisele.

38 Mis teiseks puutub direktiivi 2002/83 artikli 32 lõikesse 1, millele viitavad RVS ja Eesti valitsus ning mis näeb ette, et selles direktiivis nimetatud tegevusega seotud lepingute suhtes kohaldatakse kohustuse liikmesriigi õigust, siis tuleb sedastada, et isegi kui tegelikult saaks seda sätet tõlgendada nii, et kindlustusvõtja alaliselt mujale elama asudes kohaldatav õigus ei muutu, ei tähenda see, et sama tõlgendust tuleb kasutada ka nimetatud direktiivi artikli 50 lõike 1 puhul.

39 Nagu on öeldud käesoleva otsuse punktis 30, ei täpsusta direktiivi 2002/83 artikli 1 lõike 1 punktis g olev „kohustuse liikmesriigi” määratlus seda tähtpäeva, mille seisuga tuleb määratleda kindlustusvõtja alaline elukoht. Nagu kohtujurist on oma ettepaneku punktis 43 märkinud, saab terminit „kohustuse liikmesriik” – kuna selle termini definitsioon hõlmab asjaomast tähtpäeva – tõlgendada erinevalt, sõltuvalt sättest, kus seda terminit on kasutatud.

40 Teiseks näeb direktiivi 2002/83 artikli 50 lõige 2 ette, et selle direktiivi artikli 32 alusel kohaldatav õigus ei mõjuta kohalduvat maksusüsteemi, mis osutab sellele, et kohaldatav õigus ja kohaldatav maksusüsteem on teineteisest sõltumatud, nagu on märkinud kohtujurist oma ettepaneku punktis 45.

41 Kolmandaks väidab Eesti valitsus, et direktiivi 2002/83 artikkel 41, mille kohaselt peab kindlustusandja, kes kavatseb esimest korda tegutseda ühes või mitmes liikmesriigis teenuste osutamise vabaduse alusel, teatama sellest eelnevalt päritoluliikmesriigi järelevalveasutustele,

näidates nende riskide ja kohustuste laadi, mida ta kavatseb katta, räägib vastu termini „kohustuse liikmesriik” „dünaamilisele” tõlgendusele. Eesti valitsus leiab nimelt, et kui kindlustusvõtja alalise elukoha kindlaksmääramisel tuleks lähtuda kindlustusmakse tasumise päevast, võib tekkida olukord, kus kindlustusandja tegutseb teenuste osutamise vabaduse alusel muus liikmesriigis kui päritoluliikmesriik, ilma et ta oleks sellest teadlik ja järelevalveasutust teavitamata.

42 Selle kohta tuleb tõdeda, et põhikohtuasjas käsitletavas olukorras võib asjaolu, et kindlustusvõtja alaline elukoht võib siirduda muusse liikmesriiki kui see, kus asub kindlustusandja, kellega elukindlustusleping sõlmiti, tuua taolise olukorra teenuste osutamise vabadust käsitlevate sätete kohaldamisalasse, sõltumata kõnelusele lepingule kohalduvast maksusüsteemist. Nimelt piisab teenuste osutamise vabadust käsitlevatele EL toimimise lepingu sätetele tuginemiseks sellest, et teenust osutatakse mõne liikmesriigi kodanikule teise liikmesriigi territooriumil (vt selle kohta 28. oktoobri 1999. aasta otsus kohtuasjas C-55/98: Vestergaard, EKL 1999, lk I-7641, punkt 18).

43 Direktiivi 2002/83 artikli 1 lõike 1 punkt h sätestab samuti, et teenuste osutamise liikmesriik on kohustuse liikmesriik, kui kohustuse katab teises liikmesriigis asuv kindlustusandja. Selle direktiivi põhjendusest 13 nähtub, et praktilistel kaalutlustel on teenuste osutamine defineeritud ühelt poolt kindlustusandja tegevuskohast ja teiselt poolt kohustuse asukohast lähtudes.

44 Vastus küsimusele, mil määral kohalduvad direktiivi 2002/83 artiklis 41 ette nähtud kohustused kindlustusandja suhtes, kellel on leping kindlustusvõtjaga, kelle alaline elukoht on muus kui selle ettevõtja asukohaliikmesriigis selle tõttu, et kindlustusvõtja muutis lepingu kehtivuse ajal oma alalist elukohta, tuleneb asjaomase artikli 41 – koostoimes eelmises punktis viidatud sätetega – tõlgendusest, kuid see ei mõjuta direktiivi 2002/83 artikli 50 lõike 1 mõttes maksustamispädevusega liikmesriigi kindlaksmääramist.

45 Neljandaks tuleb sedastada, et direktiivi 2002/83 artikli 50 lõike 1 „dünaamilisele” tõlgendusele tuginemist ei välista asjaolu, et selle direktiivi artikli 36 lõikes 1 osundatud III lisa punkti A kohaselt tuleb kindlustusvõtjale enne kindlustuslepingu sõlmimist teatavaks teha kindlustuspoliisi liigi suhtes kohaldatav maksusüsteem, kuid kindlustuslepingu kehtivuse ajal ei ole vaja selle süsteemi kohta teavet anda, nagu tuleneb nimetatud direktiivi 2002/83 artikli 36 lõikes 2 osundatud III lisa punktist B.

46 Nimelt ei ole vaidlust selle üle, et liidu tasandil ühtlustamise puududes võib liikmesriik igal ajal võtta kasutusele või tühistada kindlustuslepingute kaudse maksustamise või muuta asjaomast maksumäära või maksubaasi. Samas ei näe direktiivi 2002/83 artikli 36 lõige 2 ja III lisa punkt B ette kindlustusvõtja teavitamist siis, kui selle liikmesriigi maksusüsteemis tehakse mõni selline muudatus. Seega võib isegi siis, kui selle direktiivi artikli 50 lõiget 1 tõlgendada „staatiliselt”, kindlustusvõtja sattuda olukorda, kus varem kindlustuslepingule kohaldunud maksusüsteemi on sisuliselt muudetud, ilma et kindlustusandja peaks sellest muudatusest kindlustusvõtjat teavitama.

47 Järelikult tuleb tuvastada, et direktiivi 2002/83 artikli 50 lõike 1 sõnastus ning selle sätte tõlgendus seoses selle direktiivi teiste sätetega võimaldavad seda sätet tõlgendada nii üht- kui teistpidi, ning et sätte ulatust määratledes tuleb lähtuda eelkõige selle sätte ja direktiivi 2002/83 kui terviku eesmärgist.

48 Direktiivi 2002/83 artikli 50 lõike 1, mis näeb ette, et iga kindlustuslepingu suhtes kohaldatakse ainult kohustuse liikmesriigi elukindlustusmaksete kaudseid makse ja maksutaolisi lõivusid, eesmärk on kindlustusmaksete maksustamise pädevuse andmine ainult ühele liikmesriigile, et välistada nii kindlustusmaksete topeltmaksustamine.

49 Kuigi Euroopa Kohtu praktika kohaselt peab selline pädevuse andmine, niivõrd kui võimalik,

põhinema sisulisel ja objektiivsel kriteeriumil (vt selle kohta eespool viidatud kohtuotsus Kvaerner, punkt 52), ei viita miski sellele, et sellest kriteeriumist lähtudes antud pädevus peab jääma kogu kindlustuslepingu kehtivuse ajal samaks.

50 Direktiivis 2002/83 valitud kriteerium tähendab seda, et liikmesriigi pädevus maksustada kindlustusmaksed kaudsete maksude ja maksutaoliste lõivudega sõltub seosest selle liikmesriigi territooriumi ja kindlustusvõtja vahel, mis väljendub viimati mainitu alalises elukohas.

51 Direktiivi 2002/83 artikli 50 lõike 1 „staatilise” tõlgenduse korral eelistatakse kindlustuslepingu allkirjastamise päeval eksisteerinud seost kindlustusmakse tasumise päeval tegelikult olemasolevale seosele.

52 Aga nagu märgivad RVS ja Belgia valitsus, on kindlustusmaksetelt tasutava kaudse maksu korral maksustatav teokoosseis mitte kindlustuslepingu sõlmimine, vaid hoopis kindlustusmaksete tasumine.

53 Sellest järeldeb, et liikmesriik, kellel on kindlustusmaksete maksustamise pädevus, peab olema liikmesriik, kelle territooriumiga on kindlustusvõtja kindlustusmaksete tasumise päeval seotud alalise elukoha kaudu, ja et kasutada tuleb direktiivi 2002/83 artikli 50 lõike 1 „dünaamilist” tõlgendust.

54 Seda tuvastust ei kõiguta asjaolu, et kindlustusmakse igakordse tasumise puhul on vaja kindlaks teha kindlustusvõtja alaline elukoht.

55 Nimelt tuleks ka vastupidise tõlgenduse korral, mille kohaselt määratakse alaline elukoht kindlaks vaid ühel korral kindlustuslepingu allkirjastamise päeva seisuga, kindlustusvõtja alalise elukoha liikmesriigi igakordse muutumise puhul tuvastada kindlustusmakse tasumise päeva seisuga see liikmesriik, kus oli kindlustusvõtja alaline elukoht kindlustuslepingu sõlmimise päeval.

56 Kuid pikaajaliste lepingute korral, nagu seda on sageli elukindlustusleping, võib kindlustuslepingu sõlmimise päeva seisuga alalise elukoha kohta tõendite esitamine osutada raskemaks kui tõendite esitamine kindlustusvõtja hetkeolukorra kohta.

57 Järelikult tuleb ka direktiivi 2002/83 artikli 50 lõiget 1 uurides lähtuda sätte eesmärgist vältida liikmesriikides kehtivate maksusüsteemide erinevusest põhjustatud liikmesriikidevahelisi konkurentsimoonutusi kindlustusteenuste valdkonnas.

58 Sidudes kindlustusmaksete maksustamise pädevuse kindlustusvõtja alalise elukohaga, on direktiivi 2002/83 eesmärk tagada, et kindlustusvõtjale pakutavate elukindlustuslepingute puhul toimuks maksustamine sama maksusüsteemi alusel, sõltumata kindlustusandja asukohaliikmesriigist, ja järelikult see, et elukindlustusteenuse osutaja valikut ei mõjutaks selle elukindlustuse kindlustusmaksete maksustamisega seotud kaalutlused. Seega ei oleks kindlustusseltsid soodsamas või ebasoodsamas olukorras tulenevalt nende päritoluliikmesriigi enam või vähem soodsamast maksusüsteemist ja nad saaksid konkureerida võrdsel alusel kindlustusseltsidega, kes asuvad kindlustusvõtja alalise elukoha liikmesriigis.

59 Ainult direktiivi 2002/83 artikli 50 lõike 1 „dünaamiline” tõlgendus võimaldab tagada sellise võrdsuse ning vältida konkurentsimoonutusi, kindlustades sama maksusüsteemi kohaldumise nii kehtivale lepingule kui ka võimalikule uuele lepingule.

60 Nagu kohtujurist on oma ettepaneku punktides 67 ja 70 märkinud, konkureerivad omavahel kehtivad kindlustuslepingud ja need kindlustuslepingud, mida kindlustusvõtjad võivad kindlustusandja vahetamise eesmärgil sõlmida teise kindlustusandjaga, kuigi oma olemuselt on

see konkurents piiratum kui uute kindlustuslepingute vahel. Võimalus jääda alalise elukoha liikmesriigi muutumise korral kindlustuslepingu sõlmimise aja alalise elukoha liikmesriigis kohalduva süsteemi juurde, mis on uue alalise elukoha liikmesriigi omast soodsam, võib ajendada kindlustusvõtjat hoiduma kindlustusandja vahetamisest. Direktiivi 2002/83 artikli 50 lõike 1 „dünaamilise” tõlgenduse korral selline maksustamisega seonduvatest kaalutlustest tingitud ajend puudub.

61 Sellest järeldub, et direktiivi 2002/83 artikli 50 lõike 1 eesmärk võimaldab arvestada kindlustusvõtja alalise elukoha muutumisega.

62 Veel tuleb kontrollida, kas selline tõlgendus on kooskõlas direktiivi 2002/83 üldise eesmärgiga. Nagu käesoleva otsuse punktis 24 on meenutatud, on eesmärgiks vajadus kujundada otsekindlustuse vormis elukindlustuse valdkonnas välja siseturg nii liikmesriikides asutamisoigust kui ka teenuste osutamise vabadust silmas pidades, et hõlbustada kindlustusandjatel, kelle registrijärgne asukoht on liidus, katta oma kohustusi liidu piires ja võimaldada kindlustusvõtjatel pöörduda peale oma riigis asuvate kindlustusandjate ka nende kindlustusandjate poole, kelle registrijärgne asukoht on liidus ja kes asuvad teistes liikmesriikides.

63 Kuivõrd direktiivi 2002/83 artikli 50 lõike 1 „staatilise” või „dünaamilise” tõlgendamise küsimus kerkib esile siis, kui kindlustuslepingu sõlmimise päeval on kindlustusvõtja alaline elukoht teises liikmesriigis kui kindlustusmakse tasumise ajal, ja kui kindlustusandja asub või asus varem muus liikmesriigis kui kindlustusvõtja alalise elukoha liikmesriik, siis tuleb selle sätte tõlgendusele läheneda teenuste osutamise vabaduse aspektist.

64 Kahtlemata tuleb möönda, et kindlustusandjale on täiendavaks koormaks see, kui kindlustuslepingu suhtes kohalduv maksusüsteem muutub selle tõttu, et kindlustusvõtja asub alaliselt elama teise liikmesriiki kui see, kus asub kindlustusandja, kellega leping on sõlmitud, sest kindlustusandja peab end kurssi viima uute maksueeskirjadega ja neid kohaldama, samas kui ta ise ei ole tingimata valinud seda liikmesriiki kohaks, kus kindlustusteenust osutada.

65 Siiski on kohane meenutada, nagu on tõdetud käesoleva otsuse punktis 46, et liidu tasandil ühtlustamise puududes võib liikmesriik igal ajal võtta kasutusele või tühistada kindlustuslepingute kaudse maksustamise või muuta asjaomast maksumäära või maksubaasi. Seega võib isegi siis, kui direktiivi 2002/83 artikli 50 lõiget 1 tõlgendada „staatiliselt”, kindlustusvõtja sattuda olukorda, kus talle tasutavate kindlustusmaksete suhtes kohalduvad uued maksueeskirjad, ilma et kindlustusmaksete maksustamiseks pädev liikmesriik muutuks.

66 Mis puutub RVS ja Eesti valitsuse argumenti seoses täiendavate kulude ja haldusraskustega, mida tingib vajadus hankida kindlustuslepingu kehtivuse vältel teavet kindlustusvõtja alalise elukoha liikmesriigi ja selles liikmesriigis kehtiva maksusüsteemi kohta, siis tuleb märkida, et esiteks on tavaliselt kindlustusvõtja kohustatud kindlustusandjat teavitama elukoha muutusest, või igal juhul võib sellise kohustuse lepingus ette näha. Teiseks tekib kehtiva õiguse kohta teabe hankimise kohustus samal määral direktiivi 2002/83 artikli 50 lõike 1 „staatilise” kui ka selle sätte „dünaamilise” tõlgenduse korral. Peale selle võib selle sätte „staatiline” tõlgendus juhul, kui kindlustusteenuse osutamine toimub teenuste osutamise vabaduse kontekstis ja kui nii kindlustusandja kui ka kindlustusvõtja on teenuse osutamise liikmesriigist lahkunud, kohustada kindlustusandjat hoidma end pidevalt kursis maksusüsteemiga liikmesriigis, millega tal endal ega kindlustusvõtjal ei ole enam mingit seost.

67 Mis puutub Eesti valitsuse poolt esile tõstetud lepingu lõpetamise riski juhul, kui kindlustusvõtja asub alaliselt elama teise liikmesriiki kui kindlustuslepingu sõlmimise päeva seisuga alalise elukoha liikmesriik, siis oletades, et selline risk esineb, ei tulene see siiski otseselt direktiivi 2002/83 artikli 50 lõike 1 „dünaamilisest” tõlgendusest, vaid pigem kindlustusseltsi

võimalikust tegevusest tulevikus, ja seda tuleb selle sätte tõlgendamise seisukohalt lugeda liialt juhuslikuks ja kaudseks.

68 Seega tuleb teha järeldus, et direktiivi 2002/83 artikli 50 lõike 1 „dünaamiline” tõlgendus võimaldab paremini saavutada topeltmaksustamise ja konkurentsimoonutuste vältimise eesmärki, olles samas kooskõlas selle direktiivi üldise eesmärgiga välja kujundada otsekindlustuse vormis elukindlustuse valdkonnas siseturg eelkõige teenuste osutamise vabadust silmas pidades.

69 Kõike ülaltoodut arvestades tuleb esimesele küsimusele vastata, et direktiivi 2002/83 artiklit 50 tuleb tõlgendada nii, et sellega ei ole vastuolus, kui liikmesriik maksustab kaudse maksuga elukindlustusmaksed, mida tasub füüsilisest isikust kindlustusvõtja, kelle alaline elukoht on selles liikmesriigis, juhul kui asjaomane kindlustusleping sõlmiti teises liikmesriigis, kus oli selle kindlustusvõtja alaline elukoht kindlustuslepingu sõlmimise ajal.

Teine küsimus

70 Esimesele küsimusele antud vastust arvestades ei ole teisele küsimusele vaja vastata.

Kohtukulud

71 Kuna põhikohtuasja poolte jaoks on käesolev menetlus eelotsusetaotluse esitanud kohtus poolelioleva asja üks staadium, otsustab kohtukulude jaotuse siseriiklik kohus. Euroopa Kohtule seisukohtade esitamisega seotud kulusid, välja arvatud poolte kohtukulud, ei hüvitata.

Esitatud põhjendustest lähtudes Euroopa Kohus (esimene koda) otsustab:

Euroopa Parlamendi ja nõukogu 5. novembri 2002. aasta direktiivi 2002/83/EÜ elukindlustuse kohta artiklit 50 tuleb tõlgendada nii, et sellega ei ole vastuolus, kui liikmesriik maksustab kaudse maksuga elukindlustusmaksed, mida tasub füüsilisest isikust kindlustusvõtja, kelle alaline elukoht on selles liikmesriigis, juhul kui asjaomane kindlustusleping sõlmiti teises liikmesriigis, kus oli selle kindlustusvõtja alaline elukoht kindlustuslepingu sõlmimise ajal.

Allkirjad

* Kohtumenetluse keel: hollandi.